

Advies over het onderwerp „MKB en ambacht”

(92/C 332/13)

Het Economisch en Sociaal Comité heeft op 26 maart 1992 besloten, overeenkomstig artikel 20 (vierde alinea) van het Reglement van Orde, een advies op te stellen over het onderwerp „MKB en ambacht”.

De Afdeling voor industrie, handel, ambacht en diensten, die met de voorbereiding van de desbetreffende werkzaamheden was belast, heeft haar advies op 30 september 1992 goedgekeurd. Rapporteur was de heer Schleyer.

Het Economisch en Sociaal Comité heeft tijdens zijn 300e Zitting (vergadering van 22 oktober 1992) het volgende advies uitgebracht, dat met algemene stemmen is goedgekeurd.

1. Inleiding

1.1. Op 27 mei 1991 heeft de Raad een Resolutie goedgekeurd inzake het actieprogramma voor het midden- en kleinbedrijf, met inbegrip van het ambachtelijk midden- en kleinbedrijf (MKB) ⁽¹⁾.

1.1.1. De Raad refereert hierin aan Besluit 89/490/EEG van 28 juli 1989 ⁽²⁾ en bevestigt dat de gemeenschappelijke wil aanwezig is om ten aanzien van het beleid ten behoeve van het MKB concrete en doelmatige vooruitgang te boeken. Tevens wijst de Raad er uitdrukkelijk op dat rekening moet worden gehouden met de slotaanbevelingen van de EG-conferentie over het ambacht en het kleinbedrijf die op 12 en 13 oktober 1990 te Avignon is gehouden. (Zie Euro-Info 46/92/DE jan./feb. 1992, blz. 5. De conferentiedocumenten zijn in gebundelde vorm gepubliceerd en aan alle nationale en Europese ambachtsorganisaties toegezonden die aan de op 12 en 13 oktober 1990 te Avignon gehouden conferentie hebben deelgenomen.) Het Comité wil er evenwel op wijzen dat helaas niet alle in het ESC vertegenwoordigde groeperingen aan de conferentie konden deelnemen, en dat de Commissie tot nog toe heeft nagelaten, de conferentiedocumenten te publiceren.

1.2. Met dit initiatiefadvies wil het Economisch en Sociaal Comité de Commissie suggesties doen voor de praktische tenuitvoerlegging van de Resolutie van de Raad. Met het oog op de gedurende de tweede helft van 1992 uit te voeren evaluatie van het actieprogramma ten behoeve van het MKB ⁽³⁾, dat volgend jaar afloopt, moeten tevens richtsnoeren worden uitgewerkt voor de toekomstige invulling van het communautaire MKB-beleid, met bijzondere aandacht voor de economische en sociale ontwikkeling van het ambacht.

1.3. Het Comité heeft al in eerdere adviezen gewezen op de betekenis van het MKB voor de volkshuishouding en de samenleving van de Gemeenschap. Daarbij heeft het er steeds de nadruk op gelegd dat de sociale partners betrokken moeten worden bij het uitstippelen van een EG-ondernemingsbeleid ten behoeve van het MKB, en

heeft het de Commissie ertoe aangemoedigd om naast het criterium bedrijfsgrootte ook aandacht te schenken aan de specifieke problemen in de afzonderlijke sectoren. Het Comité pakt deze aanbevelingen in dit initiatiefadvies weer op, maar formuleert nu ook aanbevelingen voor de sector ambacht.

1.3.1. Daarbij wordt rekening gehouden met het tweede rapport van de Commissie over de tenuitvoerlegging van het Besluit van de Raad van 28 juli 1989 (verslagperiode 1991) ⁽⁴⁾, alsook met het eerste rapport van de Commissie over de verschillende niet onder bovengenoemd Besluit vallende EG-programma's, voor zover deze voor het MKB en het ambacht van belang zijn ⁽⁵⁾ (verslagperiode juli 1989 — december 1990), en met de Resolutie van de Raad van 17 juni 1992 betreffende communautaire acties ter ondersteuning van het bedrijfsleven, in het bijzonder van het midden- en kleinbedrijf, met inbegrip van ambachtelijke bedrijven ⁽⁶⁾.

2. Wordingsgeschiedenis van het communautair ondernemingsbeleid t.b.v. het MKB en het ambacht

2.1. De Verdragen van Rome voorzien niet in een communautair ondernemingsbeleid. Pas in de jaren tachtig werd — in het kader van de tenuitvoerlegging van het Witboek voor de voltooiing van de interne markt en de toewijzing van nieuwe beleidsterreinen aan de EG — een dergelijk beleid ontwikkeld, dat tot doel had om met inachtneming van het subsidiariteitsbeginsel gunstige randvoorwaarden voor het bedrijfsleven in de Gemeenschap tot stand te brengen, en tegelijkertijd het MKB op de interne markt gelijke kansen te bieden.

2.2. In 1986 kreeg dit beleid met het eerste Actieprogramma voor het MKB ⁽⁷⁾, dat via een in 1989 door de Raad genomen Besluit ⁽⁸⁾ tot het ondernemingsbeleid van de Gemeenschap uitgroeide, een formele en financiële basis (1990-1993: 110 miljoen ecu). Hieraan was het volgende voorafgegaan:

— het „Europees Jaar voor het midden- en kleinbedrijf en het ambacht” (1983);

⁽¹⁾ PB nr. C 146 van 5. 6. 1991, blz. 3.

⁽²⁾ PB nr. L 239 van 16. 8. 1989, blz. 33.

⁽³⁾ PB nr. C 287 van 14. 11. 1986, blz. 1.

⁽⁴⁾ Doc. SEC(92) 764 def. van 11. 6. 1992.

⁽⁵⁾ Doc. SEC(92) 704/92 van 26. 5. 1992.

⁽⁶⁾ PB nr. C 178 van 15. 7. 1992.

⁽⁷⁾ PB nr. C 287 van 14. 11. 1986, blz. 1.

⁽⁸⁾ PB nr. L 239 van 16. 8. 1989, blz. 33.

- de oprichting van de interfractionele werkgroep MKB bij het Europees Parlement (1984);
- een EG-commissaris met bevoegdheid voor het beleid t.b.v. het midden- en kleinbedrijf (1986);
- de oprichting van een task force voor het MKB bij de Commissie (1986);
- een „Actieprogramma t.b.v. het midden- en kleinbedrijf” (Besluit van de Raad van 3 november 1986);
- de oprichting van Directoraat-Generaal XXIII — Ondernemingenbeleid, handel, toerisme en sociale economie (1989).

2.3. In juni 1991 stelde de Raad onder de titel „Een nieuwe dimensie voor het MKB”⁽¹⁾ geactualiseerde richtsnoeren vast voor het EG-beleid ter verbetering van het ondernemingsklimaat, en werd het budget voor deze activiteiten met nog eens 25 miljoen ecu tot een totaal van 135 miljoen ecu opgetrokken.

2.4. Het EG-ondernemingsbeleid t.b.v. het midden- en kleinbedrijf en het ambacht valt ook overeenkomstig het Verdrag van Maastricht over de Europese Unie primair onder de verantwoordelijkheid van de lidstaten. Volgens artikel 130 van het Verdrag betreffende de Europese Unie zorgt de Gemeenschap via een systeem van open en concurrerende markten met name voor een gunstig klimaat voor het midden- en kleinbedrijf. Dit beleidsdoel staat ook uitdrukkelijk centraal in het beleid inzake onderzoek en technologische ontwikkeling (art. 130 F), in de convergentie van het beleid van de lidstaten en in het beleid ter bevordering van de samenhang in de Gemeenschap (art. 130 A). Op het terrein van de sociale politiek mogen EG-richtlijnen niet zodanige administratieve, financiële en juridische verplichtingen opleggen dat oprichting en ontwikkeling van kleine en middelgrote ondernemingen hierdoor zou worden gehinderd (art. 118 A van de Europese Akte, alsook art. 2 van het Maastrichtse protocol van de elf lidstaten betreffende de sociale politiek). Bij het uitvaardigen van minimumvoorschriften inzake bescherming van gezondheid en veiligheid van de werknemers mag het t.a.v. werknemers van kleine en middelgrote bedrijven niet tot een „niet door de omstandigheden gerechtvaardigde discriminatie” komen (Verklaring betreffende art. 2, lid 2, van het Protocol betreffende de sociale politiek)⁽²⁾. Van de wettelijke bepalingen volgens het Verdrag betreffende de Europese Unie kan het Comité momenteel slechts kennis nemen; het behoudt zich voor, hierover een uitvoerig advies op te stellen.

2.5. Definitie, structuur, prestatievermogen en algemene situatie van het ambacht lopen per lid-staat sterk uiteen. Dit feit was tijdens de eerste EG-conferentie over het ambacht te Avignon aanleiding om EG-maatregelen t.b.v. het ambacht uit te werken, met name op het gebied van vestigingsvoorwaarden en vrijheid van dienstverlening, beroepsopleiding en bijscholing,

toegang tot nieuwe technologieën en gebruik daarvan, toegang tot nieuwe markten, alsook het vergaren van inzichten omtrent de positie van ambachtsbedrijven binnen het Europese bedrijfsleven.

2.6. De door het Luxemburgse voorzitterschap ingediende en op 27 mei 1991 unaniem door de Raad goedgekeurde „Resolutie inzake het actieprogramma voor het midden- en kleinbedrijf, met inbegrip van het ambachtelijk midden- en kleinbedrijf”⁽³⁾, alsook de conclusies en aanbevelingen van de conferentie van Avignon vormen een eerste concrete aanzet van Gemeenschapswege ter verbetering van het ondernemingsklimaat voor kleine en ambachtelijke bedrijven⁽⁴⁾.

2.6.1. Het actieprogramma omvat acht hoofdpunten en heeft tot doel, kleine en ambachtelijke bedrijven betere toegang tot alle EG-maatregelen te bieden. Contacten tussen de brancheorganisaties worden gestimuleerd, zodat deze organisaties informatie kunnen uitwisselen, kunnen samenwerken en dwarsverbindingen kunnen leggen. Samenwerking tussen kleine en ambachtelijke bedrijven in met name grensregio's wordt evenzeer gestimuleerd als maatregelen ter verbetering van de kwaliteit van het management. Op dit moment wordt het actieprogramma geëvalueerd; de eerste resultaten worden eind dit jaar verwacht.

2.7. Dit programma vormt de ontbrekende schakel in het aanbod van maatregelen waarvan de kleine en middelgrote ondernemingen, incl. de ambachtsbedrijven, op de volgende gebieden reeds gebruik kunnen maken: voorlichting (Euro-Info-Centra), samenwerking (BRE, BC-net, Euro-partnerschap, Interprise), opleiding en bijscholing (Force, Euroform, Lingua, Sesam) en technologische ontwikkeling (Brite/Euram, Value, Sprint, Craft). Bovendien heeft de Europese Raad te Lissabon de Raad verzocht, de participatie van kleine en middelgrote ondernemingen aan programma's op het gebied van onderzoek en innovatie te stimuleren⁽⁵⁾.

3. Betekenis van het MKB, incl. het ambacht, binnen de volkshuishouding

a) MKB

3.1. Dat het MKB als sociaal-economische factor in de EG een centrale rol speelt, blijkt niet alleen uit zijn grote aandeel in productie en werkgelegenheid, maar ook uit de meer dan evenredige bijdrage van deze sector tot het ontstaan en het behoud van arbeidsplaatsen, en uit de toepassing van innovatie en de flexibiliteit wanneer het erom gaat, op veranderende markten in te spelen. Verder is het MKB ook voor de regionale ontwikkeling van fundamenteel belang.

⁽³⁾ PB nr. C 146 van 5. 6. 1991, blz. 3.

⁽⁴⁾ PB nrs. C 334 en S 245 van 28. 12. 1991.

⁽⁵⁾ *Kommission der EG, Vertretung in der Bundesrepublik Deutschland, EG-Nachrichten Nr. 7 vom 1. 7. 1992, Europäischer Rat, Lissabon, 26./27. 6. 1992, Schlußfolgerungen des Vorsitzes, Punkt C 3.4.*

⁽¹⁾ PB nr. L 175 van 4. 7. 1991, blz. 32.

⁽²⁾ Raad en Commissie van de EG, Verdrag over de Europese Unie, Luxemburg 1992.

3.2. De totstandbrenging van een gunstig klimaat ter verbetering van het concurrentievermogen van kleine en middelgrote bedrijven is in verband met de op handen zijnde voltooiing van de interne markt en de verdieping van de Europese integratie een prioritair beleidsdoel van de Gemeenschap⁽¹⁾.

3.3. Het totale aantal ondernemingen in de Gemeenschap van 12 lid-staten (excl. landbouw in enge zin) bedroeg in 1988 11,6 miljoen, het aantal werknemers in deze bedrijven 80,7 miljoen. Hiervan behoorde 92 % tot de zeer kleine bedrijven (0-9 werknemers) en 7,9 % tot de kleine (10-99 werknemers) of middelgrote bedrijven (100-499 werknemers). De zeer kleine en de kleine en middelgrote bedrijven waren goed voor 29 % resp. 41 % van de werkgelegenheid en namen 22 % resp. 48,5 % van de omzet voor hun rekening. Een gemiddeld bedrijf in de EG telde 7 werknemers. In de noordelijke lid-staten was het aantal kleine en middelgrote bedrijven naar verhouding groot, in de zuidelijke lid-staten waren er juist meer zeer kleine bedrijven⁽²⁾.

b) *Ambacht*

3.4. Er bestaat geen algemeen erkende definitie van de begrippen zeer kleine, kleine en middelgrote ondernemingen; dit is volgens het Comité — dat zich hierin aansluit bij de Commissie (zie verslag van de Commissie aan de Raad inzake definities van MKB, doc. SEC(92) 351 def. van 29 april 1994, blz. 2: Een absolute definitie van het MKB is niet mogelijk. Het zoeken naar een juiste definitie heeft alleen zin binnen een bepaalde context, namelijk wanneer i.v.m. een bepaalde maatregel groepen ondernemingen naar „grootte” moeten worden ingedeeld. Welke criteria daarbij worden gehanteerd, hangt natuurlijk af van het gestelde doel), ook niet strikt noodzakelijk. Per land en instantie worden verschillende definities gehanteerd, en dat er een groot aantal uiteenlopende definities bestaat, blijkt ook uit de verschillende EG-maatregelen t.b.v. het MKB⁽³⁾.

3.5. Ofschon het ambacht in de statistieken in het document „Enterprises in Europe” niet afzonderlijk wordt vermeld, kan een groot deel van de zeer kleine en een aanzienlijk deel van de kleine en middelgrote ondernemingen tot de ambachtelijke sector worden gerekend. Het aantal ambachtsbedrijven in de EG ligt wellicht tussen de 3,9 miljoen en de 5 miljoen.

3.6. Bedrijfsomvang, aantal werknemers en omzetcijfer zijn slechts tot op zekere hoogte als criteria voor het onderscheid tussen ambachtelijke en zeer kleine,

kleine en middelgrote industriële bedrijven te gebruiken. Zo zijn er in de Bondsrepubliek Duitsland b.v. ambachtsbedrijven met 350 of meer werknemers, maar ook industriële bedrijven met minder dan 10 werknemers. Dit in tegenstelling met Frankrijk en Italië, waar de grootte van een ambachtsbedrijf bij de wet is vastgelegd. Indien de vastgelegde grootte wordt overschreden, wordt het bedrijf automatisch tot de industriële bedrijven gerekend. In Luxemburg is het aantal werknemers geen criterium voor de classificatie van bedrijven als ambachtsbedrijven. Als kenmerk van het ambacht geldt veeleer het individuele karakter van het werk dat zowel voor particuliere cliënten als voor industrie, handel en overheid wordt verricht, en waarbij vaak gebruik wordt gemaakt van de modernste technieken en bedrijfseconomische productie- en verkoopmethoden (NC/CNC, CAD/CAM-techniek, geautomatiseerde systemen, marketing, enz.). Kenmerkend voor ambachtsbedrijven is over het algemeen:

- dat de eigenaar tegelijkertijd ook aan hoofd van het bedrijf staat
- een nauwe band tussen familie en bedrijf
- dat het bedrijf juridisch en financieel zelfstandig is t.o.v. grote ondernemingen
- dat de eigenaar naar verhouding het meeste werk in het bedrijf verricht
- een relatief groot percentage werknemers met een vakopleiding en -diploma
- arbeidsintensieve productie, hoewel ook veel met geavanceerde technologie wordt gewerkt
- moeilijke toegang tot kapitaal, financiering veelal uit eigen middelen aangezien vreemd en risicokapitaal moeilijk te verkrijgen zijn
- voornamelijk individuele opdrachten of werk op bestelling.

3.7. Door het zeer complexe karakter van het ambacht in de Gemeenschap (dat productie, dienstverlening, kunstambacht, toelevering en handel, dus een groot aantal zeer uiteenlopende activiteiten omvat), hebben alle pogingen om deze sector op EG-niveau onder één noemer te brengen en hierover statistieken op te stellen, geen of slechts onbevredigende resultaten opgeleverd.

3.8. Ondanks grote verschillen tussen de definities en beroepsprofielen die in sommige lid-staten voor het ambacht worden gehanteerd, de eisen die aan de uitoefening van een ambacht als zelfstandige activiteit worden gesteld, de uiteenlopende opleidingsstelsels en beroepsorganisatievormen, heeft het ambacht in Europa echter toch een aantal gemeenschappelijke kenmerken. Daartoe behoren de betekenis van het ambacht voor de Europese economie; de rol van het ambacht als drager van de Europese cultuur; de betekenis die toegekend wordt aan vakbekwaamheid — en vooral aan het systeem van duale vakopleidingen — voor het behoud van het eigen prestatie- en concurrentievermogen en de

⁽¹⁾ Doc. COM(92) 2000 def. van 11. 2. 1992.

⁽²⁾ *Enterprises in Europe (preliminary version)*, Eurostat/DG XXIII, mei 1992, blz. 2. Hierin worden zeer kleine, kleine en middelgrote ondernemingen in de categorieën 1-8 van de NACE-classificatie ingedeeld.

⁽³⁾ Zie doc. SEC(92) 351 def. van 29. 4. 1992.

verdere ontwikkeling van deze sector; de rol die het ambacht op de meest uiteenlopende gebieden speelt, zoals in de milieu- en consumentenbescherming, de verbetering van de gezondheidsbescherming, de energievoorziening, de toepassing van nieuwe technieken en normen in de praktijk en bij het inrichten van een mensvriendelijke leefomgeving.

3.9. Ambachtsbedrijven zijn van grote betekenis voor het evenwicht van de plaatselijke, regionale en nationale economie, daar zij hun produktie kunnen aanpassen aan de behoeften van de vraagzijde, die vaak sterk cultureel bepaald zijn of een specifieke behoefte op de lokale, regionale of interregionale markt dekken. Voor de industriële bedrijven, hun produkten en produktieapparaat is het ambacht een onontbeerlijke partner voor toelevering, assemblage, onderhoud en ontwikkeling. In macro-economisch opzicht draagt het ambacht in grote mate bij tot de diversiteit van produkten en diensten. Bovendien is deze sector een belangrijke werkgever, die nieuwe arbeidsplaatsen creëert. Op het gebied van opleiding en bijscholing neemt het ambacht een even grote plaats in als bij de totstandbrenging van humane en eigentijdse arbeidsvormen en -omstandigheden en coöperatieve bestuursvormen. Ambachtsbedrijven dragen bij tot de sociale stabiliteit en bieden vakmensen en leidinggevende medewerkers de mogelijkheid, voor zichzelf te beginnen.

3.10. De opening van de markten en de intensivering van de Europese integratie zijn ook van invloed op het MKB en de ambachtsbedrijven — in hoeverre dit het geval is, verschilt evenwel per regio en per bedrijfstak of type ambacht. De ambachtsbedrijven zien hun afzet- en inkoopmogelijkheden groter worden en krijgen meer kans als toeleverancier doordat de industriële bedrijven zich op bepaalde stadia van het produktieproces toeleggen. Ook hebben zij de mogelijkheid om in andere landen vakpersoneel en jonge medewerkers aan te trekken. Tegenover dit alles staat dat de concurrentie scherper wordt en dat structurele aanpassingen nodig zijn, met alle uitdagingen en risico's van dien. Tot dusverre opereert slechts een klein deel van de ambachtsbedrijven zelf grensoverschrijdend, maar het valt te verwachten dat steeds meer nieuwe bedrijven zullen toetreden tot de groep dynamische exporteurs van goederen en diensten, om ook onder de nieuwe voorwaarden van de Europese interne markt te kunnen gedijen. Dit blijkt o.m. uit onderzoeken die een aantal Duitse Kamers van Ambachten in grensregio's hebben verricht. Het Comité acht het een slechte zaak dat de BTW-overgangsregeling vanaf 1 januari 1993 voor het exporterende MKB nog meer administratieve rompslomp meebrengt en daardoor een extra belemmering voor de grensoverschrijdende activiteiten van deze ondernemingen vormt.

3.11. Absolute voorwaarde voor een dynamische concurrentie is dat de toegang tot de markten vrij is. Dit is echter alleen gewaarborgd als alle ondernemingen, ongeacht hun afmetingen, dezelfde uitgangspositie krijgen. Een ondernemingsbeleid van de EG dat voldoende aandacht schenkt aan de bijzondere behoeften

van MKB en ambacht en daarbij ook de sociale dimensie van de interne markt in aanmerking neemt, kan hierin een belangrijke rol vervullen.

4. Waaraan een communautair MKB-beleid met bijzondere aandacht voor het ambacht moet voldoen

a) Algemene vereisten

4.1. Het Comité stelt vast dat de basisstructuur voor een toekomstig communautair MKB-beleid met bijzondere aandacht voor het ambacht reeds aanwezig is. De invulling hiervan moet met inachtneming van het subsidiariteitsbeginsel en het proportionaliteitsbeginsel in snel tempo worden voortgezet en politiek worden verankerd.

4.1.1. Het Comité is van mening dat de Commissie bij ieder voorstel voor communautaire wetgeving zou moeten aangeven waarin het grensoverschrijdende karakter van de maatregel ligt en waarom deze niet door de lid-staten, deelstaten c.q. regio's of het bedrijfsleven zelf kan worden uitgevoerd. Een dergelijke uitbreiding van de notitie over de verwachte effecten zou volgens het Comité een geschikte methode zijn voor de toepassing van het subsidiariteitsprincipe in de praktijk.

4.1.2. In dit verband moet overigens ook meer overleg over de verschillende EG-maatregelen ten behoeve van het MKB worden gepleegd met de nationale overheidsinstanties voor het MKB. Het Comité spreekt daarom zijn voldoening uit over de plannen van de Britse regering om in oktober 1992 te Birmingham een conferentie te organiseren waar een aanzet zal worden ontwikkeld om de samenhang tussen communautaire en nationale beleidsmaatregelen t.b.v. het MKB te verbeteren.

4.1.3. Om het communautaire ondernemingsbeleid een praktijkgerichte opzet te geven, moeten de representatieve Europese MKB- en ambachtsorganisaties en de werknemersorganisaties vertegenwoordigd zijn in alle EG-adviesorganen die voor het MKB van belang zijn. Het Comité dringt er bij de Commissie op aan, vaker gebruik te maken van „Groenboeken”, om alle belanghebbende groeperingen de gelegenheid te geven, hun wensen kenbaar te maken vóórdat EG-voorstellen voor wettelijke voorschriften worden uitgewerkt. Het Comité acht het bovendien raadzaam, de representatieve Europese MKB-organisaties bij de selectie van voorstellen voor de procedure inzake de verwachte effecten te betrekken.

4.1.4. Van prioritair belang — in verband met de toegenomen regelgevende bevoegdheden van de Commissie op het vlak van sociaal beleid en met de ruimere participatierechten van de Europese sociale partners — is dat het Europese ambacht als gelijkbeprechte partner aan de sociale dialoog en aan het sociaal overleg deelneemt.

4.2. Het Comité wijst er eens te meer op dat het ondernemingsbeleid ten behoeve van het MKB een inte-

graal bestanddeel van alle EG-beleidsterreinen moet worden en vindt dat D.-G. XXIII als hoedster van de MKB-belangen systematisch over alle beleidsterreinen die voor deze sector van belang zijn, moet worden geraadpleegd en daartoe van het nodige personeel moet worden voorzien.

4.2.1. Hierbij gaat het in de post-Maastrichtse periode en tegen de achtergrond van de coördinerende functie van D.-G. XXIII met name om de volgende aspecten, die het Comité in zijn adviezen over het Europese industriebeleid deels al heeft behandeld⁽¹⁾: er moet een transparante en MKB-vriendelijke handels-, fiscale en mededingingswetgeving komen; bij alle maatregelen die betrekking hebben op het sociaal beleid, de beroepsopleiding, consumentenbescherming en gezondheidszorg, milieu- en O & TO-beleid en de totstandbrenging van transeuropese infrastructuurnetwerken, moet systematisch rekening worden gehouden met de MKB-belangen; concurrentiedistorsies en te vergaande regelgeving moeten consequent worden bestreden. Het Comité wijst erop dat bij het inschatten van de verwachte effecten zorgvuldig moet worden nagegaan waar administratieve rompslomp kan worden teruggedrongen en waar rekening moet worden gehouden met gegronde milieu- en sociale belangen, en dat de noodzakelijke flexibiliteit van de ondernemingen niet ten koste van de sociale bescherming van de werknemers mag gaan.

4.2.1.1. In de Europese economische ruimte kunnen concurreren, houdt voor MKB en ambacht in dat de administratieve lasten en de kapitaal- en personeelskosten bij de oprichting van een onderneming en ook op de lange termijn draaglijk moeten zijn. Met betrekking tot deze problematiek verwacht het Comité suggesties in het zogenaamde Sutherland-rapport, dat naar verwachting in het najaar van 1992 onder de titel „De interne markt na 1992” zal worden gepubliceerd.

4.3. Willen de kleine en middelgrote ondernemingen de uitdaging aankunnen die een intensievere Europese integratie met zich meebrengt, dan moet het actieprogramma t.b.v. het MKB kwalitatief worden uitgebouwd, en moet vooral rekening worden gehouden met de behoeften van de sector ambacht en andere specifieke sectoren, en met hen die hierin werkzaam zijn.

4.3.1. Het Comité dringt er bij de Commissie op aan, hiertoe onmiddellijk voorbereidselen te treffen zodat de Raad vóór eind 1992 voorstellen kunnen worden voorgelegd, en het verzoekt het Europees Parlement en de Raad, voldoende financiële middelen voor de voortzetting van het actieprogramma ter beschikking te stellen. Het Comité vertrouwt erop dat bij het uitwerken van het nieuwe actieprogramma overleg wordt gepleegd met de betrokken werkgevers- en werknemersorganisaties.

4.3.2. Met de goedkeuring van het actieprogramma t.b.v. kleine en ambachtelijke bedrijven werd voor het eerst erkend dat in het EG-ondernemingsbeleid aandacht nodig is voor de specifieke belangen van het

ambacht. Het Comité wijst er evenwel op dat er verdere communautaire maatregelen nodig zijn om de conclusies van de conferentie van Avignon in de praktijk te vertalen.

4.3.3. Het Comité is van mening dat de Europese ambachtssector, net als de sectoren handel, toerisme en sociale economie, binnen D.-G. XXIII een eigen contactpunt moet krijgen in de vorm van een afdeling „ambacht” met voldoende personeel en financiële middelen, die ook de werknemersorganisaties in de ambachtssector ter zijde zou moeten staan. Dit sluit ook aan bij de eisen die tijdens de conferentie van Avignon en door de Raad in zijn Resolutie van juni 1991 zijn geformuleerd. Alleen op deze manier kan er volgens het Comité voor worden gezorgd dat het eerste actieprogramma ten behoeve van het MKB in een vlot tempo ten uitvoer wordt gelegd en wordt uitgebouwd, en dat vóór eind 1993 een tweede conferentie over het MKB wordt gehouden⁽²⁾. Het Comité dringt er bij de begrotingsautoriteiten op aan, de hiervoor benodigde middelen reeds in de begroting voor 1993 op te nemen.

4.3.3.1. Het Comité verzoekt de Commissie er bovendien voor te zorgen dat alle in het ESC vertegenwoordigde groeperingen bij de tweede conferentie over het MKB worden betrokken. Vooral met het oog op de gemeenschappelijke belangenbehartiging van werknemers in ondernemingen heeft het Comité er steeds weer op gehamerd dat inspraak van de werknemers bij bepaalde beslissingen m.b.t. de onderneming of vraagstukken van sociale aard een belangrijke voorwaarde is voor de ontwikkeling van een democratische samenleving.

4.4. Het Comité sluit zich aan bij het initiatief van de Commissie om het structurele aanpassingsproces aan de hand van haar horizontale strategie voor het industriebeleid te vergemakkelijken en soepel en sneller te doen verlopen⁽³⁾. Volgens het Comité moeten via een „MKB-vriendelijke” opzet van alle communautaire beleidsmaatregelen stabiele voorwaarden worden geschapen voor het behoud van het concurrentievermogen van het midden- en kleinbedrijf en het ambacht op de interne markt. Er moet voor een evenwichtige verhouding tussen zeer kleine, kleine, middelgrote en grote ondernemingen worden gezorgd, zodat de gedifferentieerde structuur qua bedrijfsgrootte in de EG wordt gehandhaafd.

4.4.1. In dit verband is het Comité ingenomen met het voornemen van de Commissie om in het kader van de diverse EG-werkzaamheden het bedrijfsleven als doelgroep nauwkeuriger af te bakenen, zodat met name het kleinbedrijf wordt gestimuleerd of bij EG-maatregelen als eerste aan bod komt⁽⁴⁾. Het Comité acht het een goede zaak dat de Commissie bij de definitie van

⁽²⁾ Verklaring van de Commissie bij de Raadsvergadering van 29. 4. 1992 — Het ondernemingsbeleid: een nieuwe dimensie voor de kleine en middelgrote ondernemingen — richtsnoeren voor kleine en ambachtelijke ondernemingen D.G. XXIII/353/91, blz. 4.

⁽³⁾ Doc. COM(90) 556 def. van 16. 11. 1990.

⁽⁴⁾ Doc. SEC(92) 351 def. van 29. 4. 1992.

⁽¹⁾ PB nr. C 40 van 17. 2. 1992, blz. 46 en blz. 101.

kleine en middelgrote ondernemingen in de toekomst wil uitgaan van een combinatie van criteria: aantal werknemers, omzet, balanstotaal en mate van zelfstandigheid.

4.4.2. Het Comité wijst erop dat de nadelen die het MKB als gevolg van zijn beperkte bedrijfsgrootte ondervindt, op alle beleidsterreinen zoveel mogelijk moeten worden opgevangen. Op de interne markt is dit al helemaal noodzakelijk, omdat concurrentiedistorsies bij open grenzen nog sterker doorwerken. Het Comité dringt er bij de Commissie in dit verband op aan, ten volle gebruik te maken van het instrumentarium voor toezicht op subsidies, en nationale steunmaatregelen streng te toetsen, voortdurend in het oog te houden en transparanter te maken.

4.4.2.1. Als een positieve zaak beschouwt het Comité de publikatie van richtsnoeren voor de toekenning van overheidssubsidies aan kleine en middelgrote ondernemingen. Deze richtsnoeren bevatten voor het eerst voorschriften waarin het begrip „MKB” voor subsidiedoel-einden is gedefinieerd en waarin subsidiesoorten en -percentages worden genoemd die de lid-staten aan kleine en middelgrote bedrijven kunnen toekennen. De voorschriften inzake investeringssubsidie berusten op het principe dat subsidie in de centraal gelegen, structureel sterkere gebieden van de Gemeenschap geen negatief effect mag hebben op subsidie in de structureel zwakkere, perifere regio's. Op deze manier kan een evenwicht worden geschapen tussen het MKB-beleid en de economische en sociale samenhang⁽¹⁾.

4.5. De concurrentiepositie van het MKB en het ambacht op de interne markt moet via een adequate EG-raamwetgeving met een duurzaam karakter worden versterkt. Voor ambachtelijke bedrijven die grensoverschrijdend willen opereren, is het van groot belang dat de randvoorwaarden zoals die in de nationale wetgevingen zijn vastgelegd, met elkaar te vergelijken zijn. De Gemeenschap heeft bij de harmonisering van de wettelijke voorschriften weliswaar duidelijk vooruitgang geboekt, maar er zijn nog tal van maatregelen nodig, met name op het gebied van het vennootschapsrecht en de bescherming van de intellectuele en industriële eigendom.

4.5.1. Als zinvolle maatregel zou b.v. kunnen worden gedacht aan invoering in EG-verband van een recht van retentie bij grensoverschrijdende levering van goederen, evenals aan het vastleggen van voorschriften voor de verkoop en overdracht van ondernemingen (of delen van ondernemingen). De Commissie wordt verzocht, het Comité bij de in de tweede helft van 1992 geplande conferentie over verkoop en overdracht van ondernemingen te betrekken. Voorts meent het ESC dat het wenselijk zou zijn op EG-niveau te komen tot een zgn. „klein-octrooirecht”. Deze reeds in enkele lid-staten bekende rechtsbescherming geeft vooral het MKB de mogelijkheid, op relatief eenvoudige en goedkope wijze een nieuwe vinding voor beperkte duur te beschermen.

Het Comité roept de Commissie dan ook op hierover met voorstellen te komen.

4.5.2. Het Comité dringt er bij de Commissie op aan, in haar jaarlijkse verslag over administratieve vereenvoudiging⁽²⁾ ook de tot dusverre onopgeloste problemen op het stuk van bureaucratische hindernissen bij de grensoverschrijdende uitoefening van ondernemingsactiviteiten aan te kaarten.

4.6. Het Comité acht het dringend noodzakelijk, een Europese academie voor het ambacht en het MKB op te richten, die verder onderzoek naar deze sector verricht en bijscholingscursussen verzorgt. Via de werkzaamheden van deze instantie zou de uitgangssituatie voor een doelmatig beleid van de Gemeenschap t.b.v. MKB en ambacht op EG-niveau worden verbeterd en zou de Europese samenwerking op het gebied van onderzoek en overdracht van know-how geïnstitutionaliseerd worden. Bovendien zou een en ander de vakbekwaamheid van ondernemers, kaderpersoneel en overige medewerkers in bedrijven ten goede komen. De academie zou vooral als centraal punt voor de uitwisseling van informatie en de coördinatie van activiteiten van nationale instellingen van MKB en ambacht moeten fungeren. Tevens zou het werk van het EG-observatorium voor het MKB⁽³⁾ hierdoor worden verlicht, en tegelijkertijd aangevuld. Het Comité wijst er in dit verband op dat de betrokken werkgevers- en werknemersorganisaties in de bestuursorganen van de Europese academie hun stem moeten kunnen laten horen.

4.6.1. Het Comité verzoekt de Commissie haar werkzaamheden ter verbetering van de transparantie in de sector ambacht te intensiveren. Als zinvolle maatregelen zou bijvoorbeeld kunnen worden gedacht aan:

- Inventarisatie van omvang en vorm van het ambacht in de afzonderlijke lid-staten. Medio 1993 zal met het oog op de noodzakelijke transparantie een „Who is who” verschijnen op het gebied van de organisatiestructuren en contactpersonen in de lid-staten. De taak van het EG-observatorium voor het MKB zal er volgens het Comité o.m. in bestaan, met behulp van een thans in opbouw zijnd statistisch informatiesysteem ieder jaar ook verslag te doen over de situatie en de perspectieven van het ambacht in de Gemeenschap.
- Verbetering van de statistische gegevens over het ambacht. Het Comité stelt voor om, naar analogie van de statistische werkzaamheden op de gebieden handel, toerisme, „sociale economie” en dienstverlening, ook in de sector ambacht in samenwerking met Eurostat en de statistische diensten van de lid-staten proefprojecten op gang te brengen. Om administratieve rompslomp voor de bedrijven te voorkomen, zou hierbij gebruik moeten worden gemaakt van secundaire statistieken. Bestaande gegevensbestanden van de lid-staten en de brancheorganisaties van het ambacht zouden bijvoorbeeld

⁽¹⁾ PB nr. C 213 van 19. 8. 1992 — Communautaire kaderregeling inzake overheidssteun voor het midden- en kleinbedrijf.

⁽²⁾ PB nr. L 141 van 2. 6. 1990, blz. 55.

⁽³⁾ PB nr. C 208 van 9. 8. 1991, blz. 22.

ook kunnen worden gebruikt. Voorts zou het statistisch instrumentarium moeten worden verbeterd door een specifieke nomenclatuur voor het ambacht te ontwikkelen.

- Oprichting van een gegevensbank waarin de wettelijke voorschriften van de lid-staten betreffende het vestigingsrecht en de vrijheid van dienstverlening (registratieplicht, regelingen voor starters en andere vestigingsvoorwaarden) worden verzameld en voortdurend bijgewerkt. Dit zou kunnen gebeuren op basis van reeds bestaand gegevensmateriaal⁽¹⁾.

b) Specifieke vereisten

4.7. Toegang tot nieuwe markten

4.7.1. Door de verwezenlijking van de Europese Economische Ruimte, maar ook door de opening van de markten in Oost-Europa, ontstaan voor het MKB en ambachtelijke bedrijven die interregionaal opereren, kansen om nieuwe markten te ontsluiten. Het Comité wenst en verwacht dat de inspanningen van deze bedrijven om op deze markten een plaats te veroveren, in de toekomst sterker zullen worden gesteund d.m.v. bevordering van onderzoek naar de structuren van markten en bedrijfstakken, brochures over markten in derde landen („Doing Business in ...”), specifiek op de interne-marktproblematiek gerichte managementseminars (voor bedrijfsleiders, leidinggevend personeel en medewerkers) en bevordering van de deelname van bedrijven aan vakbeurzen binnen en buiten de Gemeenschap.

4.7.2. De oprichting en uitbreiding van EG-adviescentra (Euro-Info-Centra) wordt in dit verband positief beoordeeld. Dit geldt ook voor het geautomatiseerde netwerk voor grensoverschrijdende samenwerking (BC-net) evenals voor het Europartnerschap-programma, dat erop is gericht contacten tussen ondernemingen in de structureel zwakke gebieden van de EG en bedrijven uit andere regio's te bevorderen. Volgens het Comité moet naar mogelijkheden worden gezocht om ambachtelijke bedrijven nog sterker dan tot dusverre te betrekken bij Europartnerschap en BC-net.

4.7.2.1. „Interprise”, een minder vergaande vorm van Europartnerschap (bevordering van samenwerking en partnerschap tussen ondernemingen en dienstverlenende bedrijven), biedt volgens het Comité vooral ambachtelijke bedrijven goede kansen voor samenwerking met andere ondernemingen.

4.7.3. Het Comité steunt voorts de oprichting van proefstations die het MKB en de ambachtelijke bedrijven terzijde staan bij de afwikkeling van de wettelijke, fiscale en administratieve formaliteiten die verband

houden met grensoverschrijdende activiteiten van deze ondernemingen.

4.8. Toegang tot de financiële markten

4.8.1. Ondanks tal van initiatieven in de lid-staten en op EG-vlak is het voor het MKB en ambachtelijke ondernemingen nog steeds moeilijk om toegang te krijgen tot de financiële markten. Zelfs wanneer de door de banken vereiste garanties kunnen worden gegeven, moeten deze bedrijven vaak een aanzienlijk hogere rente betalen dan grotere ondernemingen. Het Comité is dan ook ingenomen met het initiatief van de Commissie betreffende de oprichting en bevordering van „onderlinge waarborgsystemen”⁽²⁾ evenals met haar streven naar vermindering van de bestaande belemmeringen in het grensoverschrijdende betalingsverkeer⁽³⁾.

4.8.2. Om te kunnen inspelen op de nieuwe economische context die is ontstaan door de opening van de markten, moeten het MKB en de ambachtelijke bedrijven interne aanpassingen op het gebied van met name technologie, management, handelsbeleid en marketing doorvoeren. Het MKB in de industriële sector wordt gekenmerkt door een hoge intensiteit aan vakpersoneel en is sterk gericht op dienstverlening — de gemiddelde produktiviteit kan in deze bedrijven dan ook lager liggen dan in de industrie. Hierdoor wordt het zelffinancieringsvermogen beperkt, vooral ook tegen de achtergrond van de hoge belasting op ondernemingswinsten. Aangezien nieuwe technieken dienen te worden toegepast (b.v. laser, CAD, CIM en kwaliteitsbewakingssystemen), neemt ook de financieringsbehoefte toe. Het Comité dringt er daarom bij de Commissie op aan, na te gaan welke specifieke fiscale en financieringsinstrumenten kunnen worden geschapen om het MKB en de ambachtelijke bedrijven te helpen bij het doorvoeren van deze aanpassingen.

4.9. Toegang tot overheidsopdrachten

4.9.1. De toegang tot nieuwe markten is verbeterd doordat overheidsopdrachten in de sector bouw en levering van goederen thans in de gehele Gemeenschap moeten worden uitgeschreven. Bovendien zijn richtlijnen vastgesteld met rechtsmiddelen voor het geval dat de EG-wetgeving niet wordt nageleefd. Het is ook de bedoeling dat voor de sector dienstverlening EG-voorschriften betreffende overheidsopdrachten worden vastgelegd.

4.9.2. Het Comité constateert evenwel met bezorgdheid dat de toegang van het MKB en ambachtelijke ondernemingen tot overheidsopdrachten sterk wordt beperkt door de thans gebruikelijke aanbestedings- en gunningsprocedures. De toegang van ambachtelijke ondernemingen tot overheidsopdrachten in andere landen zou kunnen worden verbeterd door b.v. de TED-gegevensbank — waarvoor momenteel het Duitse proefproject Point (*Public Orders Information Network*) wordt uitgevoerd — per bedrijfstak in te delen.

⁽¹⁾ „Leidraad voor het oprichten van ambachtelijke bedrijven en het verrichten van ambachtelijke werkzaamheden in de Europese Gemeenschap”. ISBN 92-826-0188-9; Klinge, Gabriel — Nomos, Baden-Baden 1990; „EG-Rechtshandbuch für die Wirtschaft”; Schappach, Jürgen — Beck, München 1991.

⁽²⁾ PB nr. C 169 van 6. 7. 1992.

⁽³⁾ Doc. SEC(92) 621 def. van 27. 3. 1992.

Bij de selectie van kleinere plaatselijke aanbestedingen zijn vooral de EIC's in de grensregio's van groot belang⁽¹⁾.

4.9.3. Door meer grensoverschrijdende samenwerkingsverbanden of consortia van MKB's en handelsbedrijven in het leven te roepen, kunnen grotere overheidsopdrachten in de wacht worden gesleept en zodoende nieuwe markten worden ontsloten; een en ander zou door proefmaatregelen in het kader van BC-net moeten worden bevorderd. Voorts dienen de afgelegen regio's van de Gemeenschap door EG-initiatieven als Prisma te worden geholpen bij de opening van de markten voor overheidsopdrachten.

4.10. Grensoverschrijdende samenwerking tussen ondernemingen

4.10.1. Samenwerking is een ander belangrijk instrument waarmee MKB en ambachtelijke bedrijven zich op de interne markt kunnen handhaven. Wezenlijke argumenten hiervoor zijn het kostenniveau, de nabijheid van markten en klanten, en ook de zeer wenselijke overdracht van know-how. Door samenwerking ontstaan bovendien synergie-effecten, die ertoe bijdragen het onderzoeks- en ontwikkelingspotentieel te versterken.

4.10.2. De EG heeft weliswaar reeds een beperkt aantal instrumenten voor grensoverschrijdende samenwerking ingevoerd, b.v. het Europese economische samenwerkingsverband (EESV), maar van deze rechtsvorm wordt door de sector ambacht vrijwel geen gebruik gemaakt.

4.10.2.1. Het Comité stemt dan ook in met het door de Commissie op gang gebrachte onderzoek naar het EESV. Het is van mening dat met name proefprojecten voor grensoverschrijdende Euro-partnerschappen tussen ambachtelijke ondernemingen (Europese ambachtelijke regio's, interregionale samenwerking op handelsgebied, netwerken van Europese ambachtscentra) kunnen bijdragen tot bevordering van de afzet op nieuwe markten. Ter ondersteuning zouden maatregelen kunnen worden genomen om b.v. hulp te verlenen voor het in de handel brengen van ambachtelijke produkten of voor de ontwikkeling van keurmerken en milieucertificaten.

4.11. Beroepsopleiding

4.11.1. Vakbekwame ondernemers, leidinggevende en overige medewerkers zijn niet alleen noodzakelijk om te kunnen voldoen aan de gestegen verwachtingen van de klanten omtrent individualiteit en kwaliteit van produkten en diensten, maar ook van doorslaggevend belang voor de concurrentiepositie van een bedrijf. Op het belangrijke gebied van beroepsopleiding en kwalificatie is samenwerking tussen de sociale partners absoluut noodzakelijk.

4.11.2. Sterker nog dan in het verleden zal het succes van een bedrijf in de toekomst bepaald worden door de kwaliteit van de werknemers. Investerings in „menselijk kapitaal” zijn op zijn minst even belangrijk als fysieke investeringen. Gezien de technische en sociale vooruitgang en de daarmee verband houdende veranderingen in de bedrijfsorganisatie zijn nieuwe vormen van samenwerking tussen werkgevers en werknemers geboden. Door de diepgaande veranderingen op het gebied van management, markt en techniek is een grote en nog groeiende behoefte aan bijscholing ontstaan, die ook een Europese dimensie moet krijgen.

4.11.3. Ook de Commissie beschouwt bevordering van beroepsopleiding inmiddels als een prioriteit. In haar memorandum over de beroepsopleiding in de jaren '90⁽²⁾ heeft de Commissie eind 1991 al uitgestippeld welke doelstellingen zij in het licht van de uitkomsten van de Top van Maastricht (regelgevende bevoegdheden overeenkomstig artikel 127 van het Verdrag inzake de Europese Unie) wil bereiken: meer investeringen in opleidingen, verbetering van de kwaliteit van opleidingsmaatregelen, waarborgen van transparantie, bijzondere aandacht voor de belangen van het MKB.

4.11.4. Het Comité is van mening dat in het EG-beleid inzake beroepsopleiding sterker dan tot dusverre rekening zou moeten worden gehouden met de bijzondere kenmerken van MKB en ambacht. Het is zaak, de effectieve toegang van deze bedrijven tot EG-programma's inzake onderzoek, alsmede beroepsopleiding en bijscholing te verbeteren. Deze programma's zijn nog te sterk gericht op het grootbedrijf in de industrie resp. het tertiaire onderwijs. Daarnaast moeten beroepsopleidingsprogramma's worden afgestemd op de specifieke behoeften van MKB en ambacht, b.v. op het gebied van nieuwe technologieën, materialen, milieubescherming, productie en marketing.

4.11.5. Het Comité constateert met voldoening dat de Commissie voornemens is de uitwisseling van ideeën en informatie over beroepsopleiding te intensiveren. Volgens het Comité is het zaak dat de dialoog tussen de bevoegde instanties van de lid-staten, de Commissie, het CEDEFOP en de branche- en werknemersorganisaties wordt verdiept en qua timing en efficiency beter wordt gecoördineerd.

4.11.6. In het EG-beleid inzake beroepsopleiding wordt tot dusverre lang niet voldoende aandacht besteed aan de voordelen die het beroepsbegeleidende onderwijsstelsel, met name voor beroepsopleiding en bijscholing in MKB's en ambachtelijke bedrijven, biedt. Het Comité constateert met voldoening dat de Commissie ernaar streeft hier een ommekeer teweeg te brengen, en het stelt voor, ervaringen uit te wisselen en proefprojecten voor beroepsbegeleidende leergangen te beginnen. In dit verband uitgevoerde proefprojecten, b.v. opleiding van jongeren uit perifere regio's van de Gemeenschap die een ambachtelijke opleiding in een beroepsbegeleidend systeem volgen, kunnen dan ook de

⁽¹⁾ Doc. SEC(92) 722 def. van 1. 6. 1992.

⁽²⁾ Doc. COM(91) 307 def. van 12. 12. 1991.

goedkeuring van het Comité wegdragen. Het beroepsbegeleidende onderwijssysteem voor MKB en ambacht moet worden aangevuld met de overdracht van algemene, niet specifiek op het bedrijf zelf gerichte kennis. Zodoende kan voor brede, kwalitatief hoogstaande opleidingen worden gezorgd.

4.11.7. Het Comité wijst er bovendien op dat meer nadruk moet worden gelegd op overdracht van specifieke beroepsgerichte talenkennis. Talenprogramma's van de EG (b.v. Lingua) zijn in de eerste plaats gericht op het tertiaire onderwijs resp. op overdracht van algemene talenkennis. Er zou evenwel naar moeten worden gestreefd, een verbinding tot stand te brengen tussen taalonderwijs en beroepsopleiding en bijscholing.

4.11.8. Het Comité is van mening dat de liberalisering van de arbeidsmarkt in de EG ermee gediend zou zijn als wordt vastgesteld, welke getuigenschappen van vakbekwaamheid⁽¹⁾ equivalent zijn. Aangezien de tot dusverre gehanteerde equivalentieprocedure in het ambacht weinig weerklank heeft gevonden, stelt het Comité voor, de transparantie van de via het CEDEFOP uitgewerkte equivalenties van vakdiploma's te verbeteren. Daarnaast moeten deskundigen uit de ambachtelijke sector in sterkere mate worden betrokken bij de omvangrijke werkzaamheden in het kader van de equivalentieprocedure.

4.11.9. Het Comité is voorts van mening dat het CEDEFOP in samenwerking met de Commissie meer zou moeten doen op het gebied van de opleiding van bedrijfsleiders. Hiertoe behoort b.v. het project betreffende regionale grensoverschrijdende samenwerking op het gebied van opleiding van bedrijfsleiders van MKB's in de ambachtelijke sector; dit project moet worden voortgezet, geëvalueerd en in Europees verband ten uitvoer worden gelegd. Ten einde prestatie- en concurrentievermogen van ambachtelijke bedrijven te versterken, dienen de eigenaren van deze bedrijven en hun medewerkers verder te worden opgeleid. Daarnaast zou in de EG-programma's ook aandacht moeten worden besteed aan in het bedrijf meewerkende echtgenotes en andere vrouwelijke medewerkers. Beroepen in MKB en ambacht zouden aantrekkelijk gemaakt moeten worden. De individuele werknemer zou b.v. de mogelijkheid moeten worden geboden om zich te laten bijscholen of om in het buitenland ervaring op te doen.

4.11.10. De Commissie heeft in het kader van Duits/Frans/Ierse proefprojecten met een „meesterdiploma” voor het ambacht en de bevordering van een Europees „gezellendiploma” een belangrijke bijdrage op het gebied van beroepskwalificaties geleverd; deze proefprojecten zouden ook tot werknemers in MKB en ambacht moeten worden uitgebreid.

4.11.11. De mobiliteit van vakpersoneel en „gezellen” binnen de Gemeenschap zou moeten worden bevorderd door invoering van een getuigenschrift van vakbekwaamheid, waarin de bevoegde instanties zouden moeten aangeven aan welke vakopleiding en voortge-

zette opleiding de persoon in kwestie heeft deelgenomen.

4.11.12. De „meesterproef” in het ambacht en de examens die overeenkomen met het „grosse Befähigungsnachweis” (Duitse vakterm voor het „meestersexamen” plus de bevoegdheid tot het opleiden van leerlingen — vert.) vormen kwalificatiebewijzen op hoog niveau. Dit hoge peil dient door permanente bijscholing gehandhaafd te worden. Als hieraan is voldaan, kan een persoon een eigen bedrijf beginnen en van zijn kant werknemers opleiden. Hierdoor wordt de kwaliteit van het ambachtelijke vak en de opleidingen gewaarborgd. Ook andere lid-staten streven ernaar soortgelijke examens in te voeren waardoor de wederzijdse erkenning van nationale vakdiploma's zou worden vergemakkelijkt. Deze inspanningen dienen daarom door de Commissie ten volle te worden gesteund.

4.12. *Toegang tot nieuwe technologieën en communautaire O&TO-programma's*

4.12.1. MKB en ambacht vervullen bij onderzoek en ontwikkeling evenals bij de toepassing van innoverende technologie een belangrijke rol als intermediair tussen industrie en markt (consument). Tevens fungeert deze sector als innoverende kracht en levert hij in het kader van de beroepsopleiding op industrieel vlak een belangrijke bijdrage tot de ontwikkeling van de beroepskwalificaties die noodzakelijk zijn om innovaties snel te kunnen toepassen.

4.12.2. MKB en ambacht zullen hun economische en maatschappelijke positie slechts dan kunnen handhaven wanneer zij erin slagen de nieuwe technologieën voor het ambacht geschikt te maken en te benutten. Daarbij zullen zij met tal van uitdagingen op organisatorisch en technologisch vlak geconfronteerd worden, b.v.:

- verdere ontwikkeling van geïnfomatiseerde technieken, plannings- en produktiemethodes die zijn toegesneden op de specifieke behoeften en arbeidsomstandigheden in MKB en ambacht;
- ontwikkeling van nieuwe productie- en marketingstructuren die verband houden met de rol van het ambacht als toeleverancier van de industrie;
- toepassing en verdere ontwikkeling van recycling-technologieën, b.v. in de sector motorvoertuigen of in de bouwsector;
- ontwikkeling van nieuwe verwarmingssystemen evenals van nieuwe en milieuvriendelijke voorzienings- en verwijderingssystemen;
- verstrekking van adviezen over optimale en milieuvriendelijke toepassing van (alternatieve) materialen in tal van branches.

4.12.3. Uit deze opsomming blijkt dat tal van onderzoeks- en ontwikkelingsprogramma's evenals veel van de door de Commissie gesteunde proef- en demonstra-

⁽¹⁾ PB nr. L 141 van 2. 6. 1990, blz. 55.

tieprojecten op korte en middellange termijn van belang kunnen zijn voor het ambacht. Bijzonder interessant zijn in dit verband programma's als Joule, Thermie, Sprint, Brite/Euram, Craft, Esprit, Delta, Force, Life, Stride of Flair.

4.12.4. Het Comité wijst erop dat MKB en ambacht in sterkere mate moeten worden betrokken bij bestaande communautaire onderzoeksprogramma's en dat de steunprocedures vereenvoudigd moeten worden. De voorlichting over EG-initiatieven die van belang zijn voor MKB en ambacht, evenals de uitwisseling van ervaringen over projecten voor innovatietransfer moeten worden verbeterd. Daarnaast zouden premies voor de uitwisseling van technologie evenals voor haalbaarheidsstudies beschikbaar moeten worden gesteld.

4.12.5. Er moet nog steeds naar een oplossing worden gezocht voor de zeer tijdrovende en kostbare procedures voor het indienen van de aanvragen. De algemene invoering van een aanvraagprocedure in twee fasen, die in de proeffase van Craft reeds getest wordt, zou hier uitkomst kunnen bieden.

4.12.6. Voorts zou kunnen worden overwogen een adviescentrum voor het MKB en het ambacht op te richten ten einde de deelname aan O&TO-programma's te vergemakkelijken en een speciale instantie in het leven te roepen om de verspreiding en toepassing van onderzoeksresultaten te bevorderen. Hierbij zou ook het Comett-programma een belangrijke rol kunnen spelen.

4.12.7. Het Comité wijst er in dit verband op dat MKB en ambacht, maar ook werknemers en hun vakverenigingen, actief bij het O & TO-beleid van de Gemeenschap moeten worden betrokken en dat een einde moet worden gemaakt aan dubbele steunverlening (door zowel de nationale overheden als de EG) ten einde concurrentiedistorsies te voorkomen.

4.13. *Toelevering, normen, keurings- en certificatieprocedures*

4.13.1. Doordat de industrie steeds meer fasen van de productie uitbestedt, zal de toeleveringsmarkt steeds groter worden. De ambachtelijke bedrijven moeten op deze kansen worden gewezen. Er dient in het bijzonder voor te worden gezorgd dat het aanbod voor de industriële koper transparanter wordt, dat zo veel mogelijk complete deelprodukten worden aangeboden en dat meer aandacht wordt geschonken aan creativiteit, d.w.z. aan een gediversifieerd aanbod met de garantie dat de termijnen worden nageleefd en de kwaliteit constant blijft. Industriële bedrijven doen hun inkopen inmiddels op de hele wereld. Aangezien de interne markt internationaal open zal zijn, dienen de ambachtelijke toeleveranciers er ook rekening mee te houden dat concurrenten uit derde landen hun productieprogramma aanpassen aan de Europese normen en hun produkten ook op de interne markt aanbieden.

4.13.2. De plannen van de Commissie op het gebied van de toelevering, die zijn opgenomen in haar medede-

ling ter zake⁽¹⁾, kunnen de goedkeuring van het Comité wegdragen. Vooral de door de Commissie in opdracht gegeven studie over de kosten van meervoudige certificatieprocedures verdient instemming. Daarnaast zouden gegevensbanken moeten worden opgezet en bestaande gegevensbanken in een netwerk met elkaar moeten worden verbonden om als een soort catalogus voor toeleveringsprodukten en -diensten te kunnen fungeren. Ook zouden meertalige toeleveringsterminologieën moeten worden opgesteld en moeten worden bijgehouden.

4.13.3. MKB en ambacht moeten daarom per se worden betrokken bij het vaststellen van normen, technische voorschriften en test- en certificatieprocedures⁽²⁾. Het gaat er niet alleen maar om dat de geharmoniseerde technische voorschriften in de EG geaccepteerd worden, het ambacht dient ook voorgelicht te worden over de voorschriften die als gevolg van wederzijdse erkenning in de afzonderlijke lid-staten gelden. Tevens dienen de belangen van MKB en ambacht in de Europese normalisatie-instanties intensiever te worden behartigd.

4.13.4. Het Comité dringt er bij de Commissie op aan, financiële faciliteiten en hulp ter overbrugging van taalproblemen ter beschikking te stellen zodat deskundigen van kleine ondernemingen en ambachtelijke bedrijven in de technische comités van de Europese normalisatie-instanties kunnen meewerken. Het Comité is ingenomen met het initiatief van de Commissie om in bijzondere gespreksrondes voor de bouw- en de levensmiddelensector principiële vraagstukken op het gebied van normalisatie en certificatie op te lossen.

4.13.5. Daarnaast moeten kwaliteitsbewakingssystemen worden ontwikkeld die zijn afgestemd op de specifieke ambachtelijke bedrijfstakken. Op dit gebied moet praktijkgericht onderzoek worden verricht, aangezien de internationaal genormaliseerde kwaliteitsbewakingssystemen, zoals normen in de reeks ISO 9000 e.v., die zijn omgezet in de Europese normen EN 29.000 e.v., niet zonder meer in ambachtelijke bedrijven kunnen worden toegepast. Het Comité dringt er derhalve bij de Commissie op aan, initiatieven te ontwikkelen voor de invoering van kwaliteits- en keurmerken.

5. Conclusies

5.1. Dat het MKB als sociaal-economische factor in de EG een centrale rol speelt, blijkt niet alleen uit zijn grote aandeel in productie en werkgelegenheid, maar ook uit de meer dan evenredige bijdrage van deze sector tot het ontstaan en het behoud van arbeidsplaatsen, en uit de toepassing van innovatie en zijn flexibiliteit wanneer het erom gaat, op veranderende markten in te spelen. Verder is het MKB ook voor de regionale ontwikkeling van fundamenteel belang. Kleine en middelgrote ondernemingen zijn de noodzakelijke voor-

⁽¹⁾ Doc. SEC(91) 1286 def. van 17. 1. 1992.

⁽²⁾ Zie doc. COM(90) 456 def. van 8. 10. 1990, PB nr. C 96 van 15. 4. 1992, blz. 2, en PB nr. C 173 van 9. 7. 1992, blz. 1.

waarde voor een dynamische volkshuishouding. Van de 11,6 miljoen bedrijven in de EG behoren er tussen de 3,9 en de 5 miljoen tot het ambacht.

5.1.1. De totstandbrenging van een gunstig ondernemingsklimaat ter verbetering van het concurrentievermogen van kleine en middelgrote bedrijven dient met het oog op de op handen zijnde voltooiing van de interne markt en de verdieping van de Europese integratie een prioritair beleidsdoel van de Gemeenschap te vormen.

5.2. Willen MKB en ambacht de uitdaging aankunnen die een intensievere Europese integratie met zich meebrengt, dan moet het actieprogramma t.b.v. het MKB op tijd kwalitatief worden uitgebouwd, en moet vooral rekening worden gehouden met de behoeften van de sector ambacht en andere specifieke sectoren, en met hen die hierin werkzaam zijn.

5.3. Het Comité wijst er eens te meer op dat het ondernemingsbeleid een integraal bestanddeel van alle EG-beleidsterreinen moet worden en dringt erop aan dat daartoe de volgende structurele aanpassingsmaatregelen worden uitgevoerd:

- a) D-G XXIII zou als hoedster van de MKB-belangen binnen de Commissie systematisch over alle beleidsterreinen die voor deze sector van belang zijn, moeten worden geraadpleegd en daartoe van het nodige personeel moeten worden voorzien.
- b) Er moet met de bevoegde nationale instanties meer overleg worden gepleegd over het EG-ondernemingsbeleid (permanente dialoog).
- c) De representatieve Europese MKB- en ambachtsorganisaties alsook de werknemersorganisaties dienen in alle EG-adviesorganen die voor het MKB van belang zijn, te zijn vertegenwoordigd.
- d) Van prioritair belang — in verband met de toegomen regelgevende bevoegdheden van de Commissie op het vlak van sociaal beleid en met de ruimere participatierechten van de Europese sociale partners — is dat het Europese ambacht als gelijkberechtigd partner aan de sociale dialoog en aan het sociaal overleg deelneemt.
- e) De Europese ambachtssector dient binnen D-G XXIII een eigen afdeling „ambacht” met voldoende personeel en financiële middelen te krijgen. Dit sluit ook aan bij de eisen die tijdens de conferentie van Avignon en door de Raad in zijn Resolutie van juni 1991 zijn geformuleerd. Alleen op deze manier kan ervoor worden gezorgd dat het eerste actieprogramma ten behoeve van het MKB in een vlot tempo ten uitvoer wordt gelegd en verder wordt uitgebouwd, en dat vóór eind 1993 een tweede conferentie over het MKB wordt gehouden.

5.4. Het Comité dringt er bij Commissie, Europees Parlement en Raad op aan, de hier gepresenteerde suggesties voor het toekomstige EG-ondernemingsbeleid

over te nemen en om te zetten in op het MKB afgestemde EG-randvoorwaarden en steuninstrumenten. Hierbij dienen het subsidiariteitsbeginsel en het proportionaliteitsbeginsel in acht te worden genomen en moet met de betrokken werkgevers- en werknemersorganisaties overleg worden gepleegd.

5.4.1. Volgens het Comité moet vooral op de volgende gebieden actie worden ondernomen:

- a) De concurrentiepositie van MKB en ambacht moet d.m.v. op deze categorie bedrijven afgestemde macro-economische EG-randvoorwaarden worden verbeterd. Hierbij moet in de eerste plaats worden gedacht aan een consequente voortzetting van deregulerings- en flexibiliseringsmaatregelen, vergemakkelijking van grensoverschrijdende ondernemingsactiviteiten en afschaffing van nog bestaande bureaucratische belemmeringen voor grensoverschrijdende ondernemingsactiviteiten binnen de EG. De beperking van de administratieve rompslomp voor MKB en ambacht mag er evenwel niet toe leiden dat de sociale bescherming van de werknemers in het gedrang komt.
- b) Door de verschillende EG-instrumenten inzake voorlichting, samenwerking en financiering op geïntegreerde wijze in te zetten, moet een gedifferentieerd en doelgericht steunbeleid voor MKB en ambacht op de volgende gebieden mogelijk worden:
  - verbetering van de kennis omtrent MKB en ambacht;
  - vergemakkelijking van de toegang tot informatie en nieuwe markten: oprichting en uitbreiding van Euro-Info-Centra, ook voor de ambachtssector; organisatie van speciaal op de interne markt gerichte managementseminars; bevordering van deelname van bedrijven aan vakbeurzen; oprichting van proefstations ter vergemakkelijking van grensoverschrijdende activiteiten van ondernemingen; meer transparantie en een verbeterde toegang tot overheidsopdrachten,
  - verbetering van de toegang tot de financiële markten: opbouw en uitbreiding van onderlinge waarborgsystemen; vermindering van belemmeringen in het grensoverschrijdende betalingsverkeer; onderzoek naar adequate financieringsinstrumenten voor MKB en ambacht;
  - bevordering van grensoverschrijdende samenwerking tussen ondernemingen: uitbreiding en sterkere deelname van het ambacht aan BC-net en aan het Europartnerschap-programma, alsook aan Interprise; verwezenlijking van grensoverschrijdende partnerschap (keurmerken, kwaliteitsgarantiesysteem, klein octrooi); bevordering van samenwerkingsprojecten door aanpassing van het mededingingsrecht;
  - betere toegang en meer transparantie t.a.v. normen, technische voorschriften, test- en certifi-

- catieprocedures, financiële faciliteiten voor deelname van deskundigen van werkgevers en werknemers aan de technische commissies van de Europese normalisatie-instanties;
- ontwikkeling van een dialoog over marktkansen in de sector toelevering; opbouw en onderlinge koppeling van gegevensbanken, creëren en actualisering van meertalige terminologieën op het gebied van de toelevering;
  - voortzetting van de inspanningen om deelname van MKB en ambacht aan communautaire O & TO-programma's mogelijk te maken en vereenvoudiging van en meer transparantie in de gunningsprocedures; opzetten van modelprojecten; uitbreiding van het systeem van „uitvoerbaarheidspremies” in het kader van het Brite/Euram-programma tot ander belangrijke O & TO-programma's; oprichting van een adviescentrum voor O & TO-programma's en van een speciale instantie voor de verspreiding en toepassing van onderzoeksresultaten.
- c) Belemmeringen op het gebied van opleiding, taal en mentaliteit moeten worden verminderd door beroepsopleiding en nascholing in alle Europese landen te bevorderen. Hierbij moet vooral worden gedacht aan:
- actualisering van de EG-programma's inzake beroepsopleiding waarbij meer aandacht moet worden besteed aan de behoeften van MKB en ambacht, b.v. op het gebied van nieuwe technologieën, materialen, milieubescherming, enz.;
  - efficiëntere coördinatie van het beleid inzake beroepsopleiding tussen de bevoegde instanties van de lid-staten, de Commissie, het CFDEFOP en de bevoegde werkgevers- en werknemersorganisaties;
  - ontwikkeling van meerdere lid-staten bestrijken-de proefprojecten op het gebied van beroepsbegeleidende onderwijssystemen met speciale aandacht voor jongeren uit perifere EG-regio's door de sociale partners en de Gemeenschap:
    - verbetering van de daadwerkelijke toegang van MKB en ambacht tot EG-programma's op het gebied van beroepsopleiding en na- en bijscholing;
    - ondersteuning van het beroepsonderwijs door uitwisselingsprogramma's, kwalificatie van opleiders, meer transparantie t.a.v. het niveau van de getuigschriften;
    - sterkere bevordering van mogelijkheden op het gebied van educatie en het leggen van contacten t.b.v. jongeren die een beroepsopleiding volgen;
    - meer aandacht voor de overdracht van specifieke beroepsgerichte talenkennis d.m.v. het Lingua-programma; bevordering van verblijven in het buitenland en van managementstages;
    - voortzetting, evaluatie en uitvoering van het project inzake grensoverschrijdende samenwerking op het gebied van de opleiding van bedrijfsleiders in MKB en ambacht; aandacht voor in de bedrijven meewerkende echtgenotes en vrouwelijke medewerksters in de EG-steunprogramma's;
    - bevordering van de vakbekwaamheid van ambachtslieden/„meesters in de ambachten” door projecten als een Europees „gezellendiploma”.
- d) De uitgangssituatie voor een succesvol Europees ondernemingsbeleid moet worden verbeterd; hierbij moet de Europese samenwerking op het gebied van de overdracht van onderzoeksresultaten en kennis worden geïnstitutionaliseerd. Tevens moet de vakbekwaamheid van ondernemers, leidinggevend personeel en medewerkers worden verbeterd door een Europese academie voor het ambacht en het MKB te creëren. Verwezenlijking van deze reeds in Avignon naar voren gebrachte eis zou ertoe leiden dat het werk van het EG-observatorium zou worden verlicht, en tegelijkertijd aangevuld. De betrokken werkgevers- en werknemersorganisaties moeten op adequate wijze in de bestuursorganen van deze academie zijn vertegenwoordigd.

5.5. Het Comité dringt er bij Commissie, Europees Parlement en Raad op aan, voldoende financiële middelen ter beschikking te stellen en zodoende blijk te geven van hun onverminderde bereidheid om tot een effectieve en substantiële vooruitgang op het gebied van het Europese ondernemingsbeleid ten behoeve van MKB en ambacht te komen.

Gedaan te Brussel, 22 oktober 1992.

*De Voorzitter
van het Economisch en Sociaal Comité*

Susanne TIEMANN